

HET VOORKOMEN VAN DE OOIEVAAR (*CICONIA CICONIA*) IN ZUID-KENNEMERLAND IN 1986

Inleiding

De Ooievaar is één van de soorten, waarvan gevraagd wordt om de waarnemingen door middel van waarnemingskaartjes door te geven aan het waarnemingenarchief van de vogelwerkgroep.

Dit artikel over de Ooievaar is het resultaat van het inzenden van al die waarnemingskaartjes. Het mag duidelijk zijn dat hoe meer kaartjes worden ingestuurd, des te beter het beeld over het voorkomen van een soort in Zuid-Kennemerland zal worden.

Algemeen

Met 3 wilde broedparen in 1986 is de Ooievaar in Nederland op dit moment een zeer schaarse broedvogel. Er is een algemene tendens in West-Europa dat het broedbestand van de Ooievaar afneemt.

De voorjaarsstrek in Nederland komt begin maart op gang. Jonker (1986) geeft voor 1986 de eerste decade van april voor de eerste top van de doortrek en eind april/begin mei voor de tweede. In de regio hebben we alleen wat gemerkt van de tweede top. Eind april en in mei werden bij ons 8 van de 9 voorjaarswaarnemingen gedaan (één ex. werd al eind februari gezien).

Terugtrek vindt vooral plaats in augustus en september. Er werden bij ons 3 van de 4 najaarswaarnemingen in die periode gedaan (2 ex. werden half december nog gezien).

De Ooievaar is een dagtrekker (hij is afhankelijk van thermiek) en verlaat en komt Europa binnen via Gibraltar (de westelijke route) en de Bosporus (de oostelijke route). Vogels uit Nederland gebruiken tegenwoordig vermoedelijk alleen de westelijke route. De laatste tijd zijn er vermoedens dat de vogels blijven overwinteren in Spanje. Vroeger gebruikten de vogels uit het oosten van het land ook de oostelijke route. De grens tussen de 2 populaties lag ongeveer ter hoogte van de IJssel.

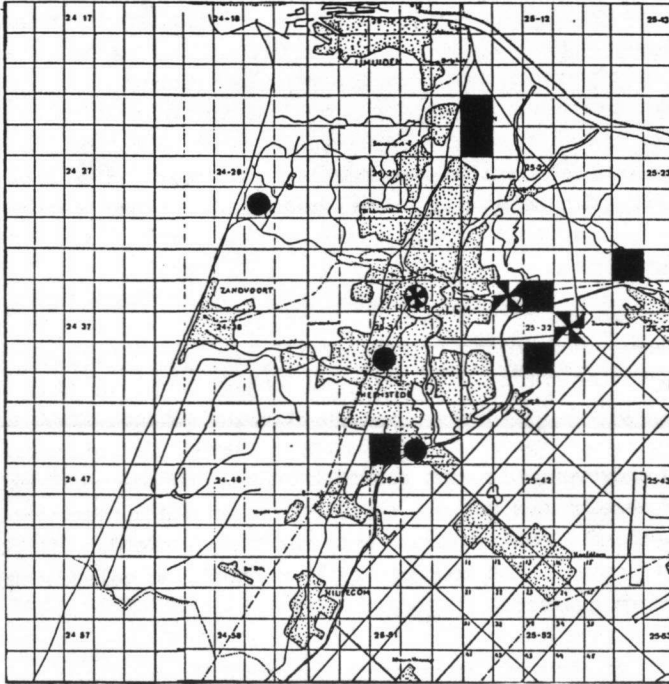
Normaal trekken dus de meeste ooievaars uit Europa weg om te overwinteren in Afrika, maar de laatste jaren is het eigenlijk eerder regel dan uitzondering dat ooievaars in Nederland blijven overwinteren. Het overwinteren wordt nl. de laatste tijd gestimuleerd (o.a. door bijvoeren en door projectooievaars), zodat de ooievaars niet meer op trek gaan en daardoor ook niet meer aan de gevaren blootstaan, die ze op hun reis naar Afrika en terug tegenkomen.

Waarnemingen

Normaliter worden er per jaar 0 - 4 waarnemingen van ooievaars in Zuid-Kennemerland gedaan (zie tabel 1). 1986 was wat dat betreft een uitschieter met 13 waarnemingen. Jonker (1986) wijt deze uitschieter aan een overheersende luchtstroming met oostelijke tot zuidelijke winden vanuit Midden-Europa, waardoor de ooievaars naar ons land afdreven. Dit vond plaats tijdens de tweede doortrektop, waardoor deze bij ons dus ook opvallender was dan de eerste top. Tevens verbindt Jonker hieraan meteen de conclusie dat dit ooievaars uit oostelijk tot noordoostelijk van ons land gelegen broedgebieden zijn geweest.

	voorjaar	najaar	totaal
1977	4	0	4
1978	0	0	0
1979	2	0	2
1980	0	0	0
1981	1	0	1
1982	2	1	3
1983	2	1	3
1984	2	0	2
1985	1	0	1
1986	9	4	13

Tabel 1. Aantal waarnemingen van ooievaars in Zuid-Kennemerland in de periode 1977 t/m 1986.

- overvliegend in het voorjaar
- aanwezig in het voorjaar
- ☢ overvliegend in het najaar
- ☒ aanwezig in het najaar

Figuur 1. Waarnemingen van de Ooievaar per SOVON km.-blok in Zuid-Kennemerland in 1986.

Vijf van de acht Ooievaars, die op 5 mei in de Velsersbroeekpolder gezien werden. Foto: Piet Munsterman.

In het voorjaar van 1986 werd de grootste groep gezien op 5 mei en wel 8 ex. in de Velsbroekpolder. Allen waren ongeringd. Een tweede groep van 5 ex. werd op 6 mei in de omgeving van Zwanenburg in de Haarlemmermeer gezien. Verder werden tussen 30 april en 20 mei nog 1 maal 2 ex. en 6 maal 1 ex. gezien.

In het najaar werd op 12 augustus de grootste groep ooievaars gezien in de AW-duinen (11 ex. thermiekend naar zuid). Deze waarneming is, evenals de waarneming op 6 mei van 5 ex. bij Zwanenburg niet verwerkt in het kaartje van figuur 1, doordat de SOVON km-bloknummers van de plaatsen van waarneming niet bekend waren. Op 27 september werden 5 ex. gezien in de Haarlemmermeer en op 11 december werden nog 2 late ex. waargenomen in de Veerpolder. Verder werden op 19 augustus 2 ex. gezien boven Haarlem. Deze vlogen echter zo hoog dat de soort als spec. (soort onbekend) werd opgegeven.

3 van de 8 waarnemingen van aan de grond verblijvende ex. betroffen geringde vogels; jammer genoeg werden er geen ringen afgelezen.

Bespreking

Normaal gesproken worden in Zuid-Kennemerland geen of slechts enkele ooievaars per jaar waargenomen. In 1986 werden echter opvallend veel waarnemingen doorgegeven aan het waarnemingenarchief. Dit hield verband met een, op het moment van een doortrektop, voorkomende oostelijke tot zuidelijke luchtstroming, waardoor de vogels op weg naar Noord-Duitsland en Denemarken onze richting werden "opgeblazen".

In het najaar werden ook meer waarnemingen gedaan dan in voorgaande jaren. Waar dit aan te danken is is mij vooralsnog onbekend. De ooievaars werden vooral waargenomen boven Heemstede, Bennebroek en Haarlem en in de polders ten noorden en oosten hiervan. 2 van de 13 waarnemingen betroffen echter vogels op doortrek door het duin. Dit beeld komt overeen met de waarnemingen van de afgelopen 10 jaar. Ook toen werden de meeste ex. boven de bebouwde kom en in de polders gezien.

Literatuur

- Cramp, S. & Simmons, K.E.L. (eds), 1977. The birds of the western Palearctic, Vol. 1.
- Hayman, P., Jonkers, D. & van Zalinge, P.. Ooievaars in Nederland. Haarlem.
- Jonkers, D., 1986. Het voorkomen van Ooievaars in 1986 in Nederland. Het Vogeljaar 34 (6): 271-274.

Fred Cottaar
Iepenstraat 10
2023 SV Haarlem